

ТОВ «ТЕХНІЧНИЙ УНІВЕРСИТЕТ
«МЕТІНВЕСТ ПОЛІТЕХНІКА»

РОБОЧА ПРОГРАМА
навчальної дисципліни
«ЕКОНОМІЧНА ТЕОРІЯ»

Затверджено на засіданні кафедри
цифрових технологій та проєктно-
аналітичних рішень
Протокол № 1 від 02.09.2025 р.

Запоріжжя 2025

УКЛАДАЧ(І):

- 1 Мойсеєнко Костянтин Євгенійович, кандидат економічних наук, доцент
- 2 Дерій Жанна Володимирівна, доктор економічних наук, професор

УЗГОДЖЕНО:

Гарант освітньої програми
«Аналітика економічних даних»

Костянтин МОЙСЕЄНКО

Гарант освітньої програми
«Вартісне управління бізнесом»

Ірина ШКРАБАК

ЗАТВЕРДЖЕНО

Завідувач кафедри

Ірина СМІРНОВА

1 ЗАГАЛЬНІ ПОЛОЖЕННЯ

Опис курсу. Економічна теорія – базовий курс економічної підготовки, який дозволяє опанувати і професійно використовувати термінологію, розуміти і пояснювати економічні та соціальні явища і процеси – від поведінки окремого мікроекономічного суб'єкта (людини, групи, компанії) до механізмів реалізації державної соціально-економічної політики і розвитку національної економіки в цілому. Дисципліна розглядає 1) функціональні та інституційні основи виробництва, обміну та розподілу благ, механізмів прийняття рішень економічними суб'єктами; 2) функціонування ринків благ та ресурсів і особливостей відносин на них; 3) закономірності поведінки і формування результатів діяльності в інституційних секторах економіки з урахуванням цілей та механізмів економічного зростання, поведінки держави та державного регулювання економічних процесів. Особливістю курсу є те, що він інтегрує знання з політичної економії, мікро– та макроекономіки, історії економічних учень, економічної історії, інституційної економіки. Дисципліна є обов'язковою для вивчення бакалаврами з економіки та менеджменту, оскільки створює фундаментальну основу для вивчення прикладних бізнесових та управлінських дисциплін. Якщо проблематика курсу і прагнення сформулювати економічний погляд на навколишній світ та професійну сферу є предметом інтересів студентів інших напрямів – доцільно звернутися за консультацією щодо вибору між дисциплінами «Економічна теорія» «Основи бізнес-економіки».

Вимоги:

- наявність базових знань шкільних курсів історії, географії, права, суспільствознавства;
- математичні знання та навички з розділів аналітичної геометрії, диференційного числення;
- наявність корпоративного облікового запису @mipolytech.education, Microsoft Teams, Word, Excel;
- наявність особистого логіну та паролю в Moodle (для отримання або поновлення слід звернутися до куратора групи).

Програмні результати навчання:

- знати та використовувати економічну термінологію, пояснювати базові концепції мікро- та макроекономіки; розуміти принципи економічної науки, особливості функціонування економічних систем; вміти абстрактно мислити, застосовувати аналіз та синтез для виявлення ключових характеристик економічних систем різного рівня, а також особливостей поведінки їх суб'єктів;
- пояснювати моделі соціально-економічних явищ з погляду фундаментальних принципів і знань на основі розуміння основних напрямів розвитку економічної науки; усвідомлювати основні особливості сучасної національної економіки, інституційної структури, напрямів соціальної та економічної політики держави;
- застосовувати аналітичний та методичний інструментарій для обґрунтування пропозицій та прийняття управлінських рішень різними економічними агентами (індивідуумами, домогосподарствами, підприємствами та органами державної влади); вміти аналізувати процеси державного та ринкового регулювання соціально-економічних і трудових відносин; оцінювати правові, соціальні та економічні наслідки функціонування організації;
- демонструвати навички застосування інституційного аналізу та математичного апарату до аналізу і прогнозування параметрів економічних процесів для обґрунтування управлінських рішень;
- асоціювати себе як члена громадянського суспільства, наукової

спільноти, вміти користуватися власними правами і свободами, виявляти повагу до прав і свобод інших осіб, зокрема, членів колективу;

- використовувати професійну аргументацію для донесення інформації, ідей, проблем та способів їх вирішення до фахівців і нефахівців у сфері економічної діяльності;

- вміти самостійно працювати, демонструвати критичне, креативне, самокритичне мислення;

- демонструвати здатність діяти свідомо на основі етичних принципів, цінувати та поважати культурне різноманіття, індивідуальні відмінності людей.

Організація курсу, форми та методи навчання.

- Освітній процес будується як комбінація лекцій та самостійного вивчення навчального матеріалу на платформі Moodle – з одного боку, та проблемно орієнтованих семінарських занять і практичних занять з відпрацювання аналітично-розрахункових навичок – з іншого.

- Відвідування лекційних занять є бажаним, однак не обов'язковим; від студентів очікується ознайомлення з матеріалом перед лекцією, що дозволить побудувати лекційне заняття у вигляді сполучення пояснень викладача та обговорення проблемних питань, які виникли при підготовці до лекції.

- Семінари і практичні заняття передбачають аналіз умовно змодельованих ситуацій та розв'язання задач різних рівнів, розбір реальних кейсів за матеріалами відкритого доступу; їх відвідування є бажаним.

- Від студента потребується виконати індивідуальні завдання та модульні контрольні роботи у терміни, встановлені у розділі «Розподіл балів за контрольними точками та графік їх виконання».

- З урахуванням поточної ситуації від учасників освітнього процесу очікується виконання вимог безпеки при сигналі «Повітряна тривога», санкції за залишення заняття або неявку на заняття не застосовуються.

- Офіційними каналами зв'язку є електронна пошта та MS Teams з використанням облікового запису @mipolytech.education;

- Опціонально доступні індивідуальні та групові консультації. З викладачем можна зв'язатися через електронну пошту, в чаті або в персональній розмові в MS Teams.

Мова освітнього процесу: українська, англійська (окремі джерела літератури, фактологічна та інша інформація).

2 НАВЧАЛЬНА ПРОГРАМА

Для варіанту вивчення дисципліни як обов'язкового компоненту освітніх програм «Бізнес-економіка», «Вартісне управління бізнесом»

Змістовий модуль 1. Загальні уявлення про економічну систему та закономірності її еволюції

Тема 1. Методологічні основи економічної теорії

Магістральна еволюція економічної думки. Методологія науки та методологія економічної теорії: поняття методології, функції науки та їх специфіка в контексті розгляду економічної теорії, сутність наукового методу, постать мислителя (дослідника) та поняття методологічної культури. Основні підходи до опису еволюції методологічної культури (кумулятивна модель П. Дюгема, фальсифікаційна модель К. Поппера, модель науковий революцій Т. Куна, модель конкурентних дослідницьких програм І. Лакатоша, модель зміни класичних ситуацій Й. Шумпетера). Сучасне предметне поле економічної науки та інтердисциплінарність, явище «економічного імперіалізму».

Проблема істинності в економіці: об'єктивність реальності та сприйняття, класичний, модерновий та постмодерновий етапи у розвитку соціально-гуманітарних наук, принцип об'єктивності та універсальної раціональності, доказовість висновків економічної науки, проблема Duhem-Quine та проблема етичності. Об'єкт та предмет економічної науки. Явища, процеси та механізми в складі об'єкту економічної науки.

Позитивна та нормативна економічна наука. Економічні закони та їхня класифікація. Рівні економічного пізнання. Особливості мікроекономічного та макроекономічного підходу.

Класифікація загальних та спеціальних методів економічної науки. Економічні показники.

Тема 2. Економічний простір. Економічні суб'єкти

Соціально-економічний простір, фізичні, біологічні, соціальні умови та чинники життєдіяльності людини.

Групи економічних суб'єктів та їхні характеристики: індивідуальні суб'єкти, групи (домогосподарства, організації, соціальні групи, агреговані суб'єкти. Інституційні сектори економіки. Загальне уявлення про розшарування суспільства за ознаками віку, статі, етнічної належності, заможності тощо.

Поняття «людина економічна» у діяльнісному та когнітивному аспектах: людина як носій потреб та інтересів; людина як працівник; людина як власник; людина як раціоналізатор-оптимізатор. Раціональність та когнітивні викривлення в прийнятті рішень. Концепція Д. Кенемана та А. Тверські. Інституційні обставини ухвалення рішень індивідом. Класифікація потреб. Індивідуалізм та колективізм в економічній поведінці. Економічні інтереси. Людина як працівник: робоча сила, знання, компетенції та кваліфікація; сучасне бачення людини-працівника (hard- та soft-skills); праця як процес. Людина як власник: природна концепція власності, потреби та інтереси людини-власника. Людина як раціоналізатор-оптимізатор: рівень задоволення, гедонізм, закон зростання потреб та економії часу, опортуністична поведінка, загальні уявлення про інституційні обмеження поведінки людини.

Групи як економічні суб'єкти: різновиди, механізми утворення та структурування, функції. Групова економічна поведінка та її властивості.

Узгодження інтересів в групі та рольові моделі. Загальне уявлення про інституційні чинники групування, кооперації, спеціалізації та взаємодії із зовнішнім середовищем. Соціальна впливовість груп та її наслідки для економіки: проблема формування інтелектуальної, політичної, бізнесової еліти; політико-економічний вплив, лобювання. Організація як група, підприємство як «чорний ящик» та як організація.

Домогосподарство, його функції, домогосподарство як «чорний ящик» та як група. Класифікація домогосподарств. Бюджет домогосподарств. Прийняття рішень в домогосподарствах. Особливості функціонування домогосподарств та реципрокаційних механізмів за сучасних умов.

Держава як політико-економічний суб'єкт: функції держави, держава як суб'єкт влади, як «чорний ящик» та як організація. Особливості статусу держави в економічних відносинах. Дискусії щодо державного управління та державного регулювання. Узагальнене уявлення про еволюцію поглядів на роль держави в економіці в контексті історії економіки. Колективне прийняття рішень в державі: механізми та чинники, узгодження політичних та технократичних інтересів, поняття «deep state». Корупція як спосіб реалізації економічних інтересів.

Тема 3. Економічні об'єкти. Ресурси. Виробництво, його фактори та результати

Економічні об'єкти та їхня класифікація, передумови залучення об'єктів у сферу економічного буття і концепція «економічного імперіалізму».

Виробництво як процес праці і як технологічний процес. Технологія: сутність, види, класифікація за рівнем готовності. Економічні функції науково-технічного прогресу, закономірності науково-технічного прогресу.

Ресурси: поняття та види; природні та штучні ресурси. Фактори виробництва та рівні їх агрегування. Обмеженість ресурсів та факторів виробництва: природно-кліматичний, інформаційний, технологічний, правовий, компетентнісний аспекти. Широке поняття виробництва як процесу створення благ з ресурсів. Результати виробництва: продукт та витрати. Цінність ресурсу в контексті обмеженості та придатності (корисності) і похідний вплив на цінність благ. Поняття «уречевленої праці» та трудова теорія вартості. Конкретна та загальна праця. Закон вартості в концепції К. Маркса. Проблема виробничих можливостей: сутність, крива виробничих можливостей, гранична норма продуктової трансформації, закон зростання альтернативних витрат.

Блага, їх конкурентність та виключність, економічні та суспільні блага. Товар як результат виробництва. Термінологічні відмінності продукту, товару, роботи, послуги. Властивості товару: мінова та споживча вартість.

Тема 4. Мікроекономічна теорія споживання. Попит на благо

Методологія маржинального та неокласичного підходу: особливості та недоліки (припущення раціональності, формалізація на шкоду реалістичності, ігнорування інституційних чинників, методологічний індивідуалізм).

Виведення функції індивідуального попиту на основі кардиналістської концепції корисності, надлишок споживача. Ординалістська концепція корисності, крива байдужості та гранична норма заміщення благ, бюджетна лінія, умова рівноваги споживача, побудова ліній «дохід-споживання» та «ціна-споживання», ефект Енгеля. Ефекти заміни та доходу за Слуцьким та Гіксом. Парадокс Гіффена. Компенсаційна та еквівалентна зміни доходу та надлишок споживча в ординалістській концепції. Ринковий попит та його еластичність за ціною, доходом та ціною товарів-субститутів і комплементів.

Тема 5. Мікроекономічна теорія виробництва. Пропозиція блага

Виробнича функція та технічна результативність виробництва: короткочасна та довгострокова перспективи; загальний, середній та граничний продукт та їх алгебраїчна та графічна візуалізація, еластичність випуску за фактором виробництва. Технічна результативність у короткому та довгостроковому періоді. Ступенева виробнича функція та виробнича функція Кобба-Дугласа. Ефект масштабу. Ізокванта, ефективна та неефективна області ізокванти, карта ізоквант, технічна норма заміщення факторів виробництва. Виробнича функція Леонтьєва. Еластичність заміщення факторів виробництва. Виробнича функція з постійною еластичністю заміщення факторів виробництва (CES).

Витрати. Взаємозв'язок технологічної та грошової виробничих функції та функції витрат. Загальні, постійні, змінні, середні та граничні витрати у короткостроковому та довгостроковому періодах. Ізюкоста та рівновага фірми. Прибуток та умови його оптимізації, ізюпрофіта.

Функція пропозиції. Надлишок виробника. Еластичність пропозиції по ціні.

Тема 6. Соціально-економічна система

Дескриптивний підхід до визначення систем: сутність системи та її властивості, проблема цілісності системи, її взаємодії із середовищем. Структура системи.

Поняття економічного кругообігу, місце виробництва, розподілу, перерозподілу та споживання в ньому. Функціональний та соціальний розподіл вартості. Власність як спосіб фіксації обмеженості і доступу до ресурсів і благ: марксистський та неінституціональний підхід. Держава в економічному кругообігу: перерозподіл на користь держави (податки та інші форми відчуження власності), держава як власник ресурсів і виробник, фінансування суспільних благ та державна соціальна допомога.

Економічна система в марксистській економічній теорії: матеріальний детермінізм, продуктивні сили та економічні відносини, технологічний спосіб виробництва; закон єдності та суперечливості продуктивних сил та економічних відносин; базис та надбудова, економічний детермінізм; класова боротьба; суспільні формації та їхня еволюція.

Цивілізаційні концепції економічної системи як спосіб спростування економічного детермінізму; протистояння еволюційного та конфліктологічного принципів. Соціально-економічні інститути: сутність, функції, еволюція. Інституціоналізація відносин та інституційна інертність. Історичні форми власності. Реформування власності.

Економічні механізми за К. Поппером: редистрибуція, реципрокація та ринково-конкурентний обмін. Контрактний механізм економічних відносин. Зовнішні ефекти в соціально-економічній системі. Роль власності у інтерналізації зовнішніх ефектів. Теореми Коуза-Стіглера та Коуза-Еггертсона.

Узагальнений конструктивний підхід до визначення соціально-економічної системи. Мета та функції соціально-економічної системи, прояв системних властивостей у описі соціально-економічних систем. Класифікація економічних відносин та економічних механізмів. Приклади класифікації соціально-економічних систем. Механізм функціонування та розвитку соціально-економічної системи.

Тема 7. Еволюція та сучасний стан системи ринково-конкурентного товарного виробництва

Еволюція технологічних способів виробництва у зв'язку із динамікою результативності виробництва, еволюцією відносин власності та інших соціальних інститутів. Натуральне господарство, первісне товарне господарство за умов

рабовласництва та феодалізму, типи товарного виробництва за підприємницької економіки (капіталізму). Передумови та умови товарного виробництва. Проблема обмеження продуктивності соціальними інститутами та нерівномірності розвитку в конкретно-історичних прикладах. Редистрибуція, реципрокація та ринково-конкурентний обмін у сучасних моделях товарного виробництва.

Еволюційна та номіналістична концепції грошей. Проста, повна та всезагальна форми вартості, властивості товарів-всезагальних еквівалентів, вартість та споживча вартість грошей, функції грошей за К. Марксом. Номіналістична концепція грошей: питання споживчої вартості грошей, масштаб цін. Еволюція грошового обігу: гроші та грошові знаки, особливості організаційних форм грошового обігу. Структура грошової системи. Системи металічного та паперово-кредитного обігу. Закон Орезмського-Коперніка-Грешема. Структура грошової маси за сучасних умов. Напрями еволюції грошових знаків за умов сьогодення, технологія блокчейн та криптовалюти. Сутність грошового обігу та його складові. Інститути грошової системи. Грошова культура. Загальне поняття про інфляцію.

Умови виникнення ринку, його сутність та функції. Переваги та недоліки економічних систем, які ґрунтуються на переважно ринковому механізмі. Типологія ринків за типом об'єкту, товарними групами, просторовою ознакою, характером продажу, ступенем легальності, ступенем регульованості, ступенем організованості, строковістю.

Інфраструктура ринку: сутність, елементи, особливості за типами ринків. Спотовий та строковий ринок. Види контрактів на спотовому та строковому ринках, форвардні, ф'ючерсні, опціонні угоди.

Ринковий механізм. Закони попиту та пропозиції, ринкова рівновага та її параметри. Види галузевої рівноваги, стійкість та нестійкість рівноваги, єдність та множинність рівноваги. Наслідки втручання в ринковий механізм держави у вигляді податків та дотацій.

Змістовий модуль 2. Поведінка економічних суб'єктів на індивідуальних ринках. Мікроекономічний підхід до рівноваги

Тема 8. Фірми на ринку та їх мотивація

Сутність підприємництва та його функції. Суб'єкти підприємництва. Класифікація підприємництва та підприємств: за видами економічної діяльності, формою власності, організаційно-правовою формою, величиною. Формування капіталу підприємства, акціонерні товариства, акції та їх види, номінальна та реальна ціна акцій. Об'єднання підприємств. Стейкхолдери підприємств. Концепції поведінки фірм: оптимізатори прибутку/доходу; управління вартістю, управління відносинами зі стейкхолдерами та соціальна відповідальність. Передумови і фактори боротьби фірм за досягнення цілей – конкуренції.

Тема 9. Поведінка та ціноутворення за різних типів ринкових структур

Типологія ринків за ступенем концентрації ринкової влади. Характеристики досконалої конкуренції та їх формалізація. Графічна та алгебраїчна моделі максимізації прибутку досконалого конкурента. Поведінка фірми-досконалого конкурента за різних варіантів короткострокової рівноваги та у довгостроковій перспективі. Особливості ринкової ситуації досконалої конкуренції: оптимальний обсяг виробництва, рівність середніх та граничних витрат, кількість фірм, наслідки зміни попиту та міжчасовий арбітраж.

Характеристики монополії. Графічна та алгебраїчна моделі максимізації прибутку монополіста. Втрати за монопольної ринкової структури у порівнянні із досконало конкурентною. Цінова дискримінація I, II та III ступенів. Рівновага

монополіста при максимізації виручки та норми прибутку. Відсутність функції пропозиції монополіста. Наслідки державного регулювання монополій.

Характеристики олігополії та їх формалізація. Олігополія пропозиції на ринку гомогенного блага: моделі дуополії Курно, Штакльберга, картеля, Бертрана. Олігополія пропозиції на ринку гетерогенного блага. Поведінка олігополіста як гра.

Характеристики досконалої конкуренції та їх формалізація. Мінімальна та максимальна функції попиту. Рівновага монополістичного конкурента. Методи нецінової конкуренції та їх вплив на рівновагу.

Тема 10. Ціноутворення та відносини на ринку праці

Особливості ціноутворення на ринках факторів виробництва. Поняття прокатної та капітальної ціни факторів виробництва. Попит на фактори виробництва та його залежність від типу ринкової структури. Чинники попиту на ресурси: продуктивність ресурсу, якість ресурсу, ресурсозамінність (ефект заміщення та ефект обсягу продукції). Чинники еластичності попиту на ресурс: ресурсозамінність, зниження граничного продукту змінного ресурсу, еластичність попиту на продукт, співвідношення витрат на працю та загальних витрат. Функціональний та персональний розподіл результатів виробництва.

Умови товаризації праці як фактору виробництва. Вартість та споживча вартість праці як товару. Залучення праці у виробництво за трудовою теорією вартості товару: необхідний та доданий час, необхідна та додана вартість, норми необхідної та доданої вартості. Формування пропозиції праці у мікроекономічному підході: криві байдужості, лінія заробітної плати, індивідуальна крива пропозиції, ефекти доходу та заміни на ринку праці. Функція попиту на працю в мікроекономічному підході. Статус виробника на ринках благ та праці і умови максимізації прибутку. Прокатна ціна праці на ринку досконалої конкуренції, монополії, монопсонії та монополії-монопсонії.

Заробітна платня: сутність та функції. Складові оплати праці (основна, додаткова зарплатня, заохочувальні та компенсаційні виплати). Системи оплати праці: тарифна та безтарифна. Форми та види оплати праці. Принципи та механізми підвищення дієвості оплати праці. Втручання держави у функціонування ринку праці. Сучасні тенденції ринку праці та її оплати в Україні.

Тема 11. Поведінка та ціноутворення на ринку капітальних благ

Форми первісного нагромадження багатства. Теоретичні підходи до трактування капіталу: джерела багатства, умови створення багатства, натурально-речова та грошово-речова форми капіталу.

Стадії кругообігу капіталу у марксистській теорії, поділ капіталу на постійний та змінний, основний та оборотний. Вартість створеного продукту у процесі застосування капіталу та праці. Органічна будова капіталу та норма промислового прибутку. Оборот торговельного капіталу та норма торговельного прибутку. Формування ціни товару.

Кругообіг основного капіталу: знос та його види, амортизація та методи її нарахування. Оборот оборотного капіталу. Показники обороту основного та оборотного капіталу.

Формування пропозиції капіталу від домогосподарств у мікроекономічному підході: двоперіодні криві байдужості та двоперіодна бюджетна лінія, ефекти доходу та заміни на ринку капіталу.

Джерела фінансування майна (активів) суб'єктів господарювання. Сутність та риси позичкового капіталу. Історичні форми позичкового капіталу. Кредит як особлива форма соціально-економічних відносин: сутність, функції, форми, види. Позичковий відсоток та фактори його величини, зв'язок рівня доходності і ризику із

величиною відсотку. Реальна та номінальна процентні ставки, ефект Фішера. Безризикові позики, систематичний ризик. Прокатна ціна капіталу та схеми дисконтування та компаундингу.

Земля як фактор виробництва: склад та особливості використання. Видобуток корисних копалин, та агропромислове виробництво, використання природних ресурсів у інших цілях. Рента та рентні відносини. Історичні форми земельної ренти. Сучасні форми земельної ренти: диференціальна рента I та II роду, абсолютна та монопольна ренти. Орендні відносини та ціна землі. Специфічні види економічної ренти. Феномен «ресурсного прокляття».

Тема 12. Загальна економічна рівновага, оптимальність та зовнішні ефекти в мікроекономічному підході

Основні методологічні проблеми опису загальної економічної рівноваги в мікроекономічному підході. Модель Вальраса.

Конкурентна рівновага на суспільний добробут. Проблема ранжування рівня добробуту: варіант політичного голосування та варіант голосування грошима Н. Калдора. Властивості вподобань і логічна несуперечливість системи суспільних вподобань. Парадокс Кондорсе та теорема неможливості Ерроу. Парето ефективний стан: загальний випадок, у виробництві, у обміні, у виробництві та обміні одночасно. Перша та друга теореми суспільного добробуту.

Причини відмов ринку. Способи інтерналізації зовнішніх ефектів: податок Пігу, специфікація прав власності, податок Кларка, виробництво суспільних благ та подолання проблеми «зайців». Проблема асиметрії інформації та шляхи її подолання.

Змістовий модуль 3. Результативність на макrorівні та закономірності встановлення загальної економічної рівноваги

Тема 13. Суспільне відтворення. Результативність національного господарства. Система національних рахунків та її показники

Процес відтворення у національному масштабі. Види суспільного відтворення: розширене, звужене; екстенсивне, інтенсивне; працемістке, капіталомістке, нейтральне. Схема суспільного відтворення в марксистській економічній теорії.

Національний кругообіг та його табличне і схематичне представлення. Балансова модель національної економіки. Система національних рахунків (СНР 2008, ЄСР 2010): основні поняття, види діяльності та операції, агрегати суб'єктів (інституційні сектори), потоки і залишки, операції, рахунки і послідовність рахунків. Методологічні основи формування рахунків виробництва товарів та послуг, розподілу і використання доходу, рахунків нагромадження. Базові макроекономічні показники: ССП, ВВП, ВНП, ЧНП, НД. Методи підрахунку ВВП: виробничий, за доходами, за видатками. Показники оцінки тіньової економіки. Показники оцінки сталості розвитку. Методи рейтингування показників. Індeksi цін Ласпейреса та Пааше.

Тема 14. Рівновага на ринку благ у макроекономічному підході

Поняття та структура сукупного попиту. Споживання домашніх господарств у кейнсіанській та неокласичній моделі: основний психологічний закон та функція споживання Кейнса, функція заощаджень Кейнса; неокласичні функції споживання та заощадження. Споживання сектору корпорацій: функція попиту на інвестиції; індуковані інвестиції та акселератор. Споживання сектору державного управління

та зовнішнього сектору. Рівновага в кейнсіанській моделі – побудова лінії IS. Мультиплікативні ефекти, парадокс заощаджень, теорема Хаавельмо.

Модель сукупного попиту та сукупної пропозиції AD-AS. Цінові та нецінові чинники сукупного попиту. Коротко- та довгострокова сукупна пропозиція та її чинники.

Тема 15. Рівновага на ринках грошей та капіталу в макроекономічному підході. Спільна рівновага на ринках благ, грошей та капіталу (модель IS-LM)

Структура фінансового ринку та система відсоткових ставок. Структура та інфраструктура грошового ринку. Типи банківських систем. Функції та статус центральних банків. Пропозиція грошей в контексті структури грошових агрегатів. Ліквідність складових грошових агрегатів. Кредитна емісія у банківській системі. Складові попиту на гроші: мотив перестороги, спекулятивний мотив (гроші як майно). Рівновага на ринку грошей у неокласичному підході та у кейнсіанстві (лінія LM).

Структура та інфраструктура фондового ринку. Роль посередників у трансформації заощаджень в інвестиції. Види цінних паперів. Доходність та ризик портфелю цінних паперів. Попит на гроші в теорії портфелю. Ціни на ринках цінних паперів.

Умови та стійкість спільної рівноваги на ринках благ, грошей та капіталу. Наслідки зсуву ліній IS та LM. Пастка ліквідності та інвестиційна пастка. Функція сукупного попиту у кейнсіанській моделі.

Тема 16. Рівновага на ринку праці в макроекономічному підході

Макроекономічна функція попиту на працю у неокласичному та некейнсіанському підходах. Пропозиція праці. Рівновага на ринку праці та безробіття. Теорія природного безробіття: основні поняття (економічно активне населення, зайнятість та безробіття), кон'юнктурне безробіття і закон Оукена. Функція сукупної пропозиції у короткостроковому періоді за наявності та відсутності грошових ілюзій. Демографічні чинники ринку праці. Сучасні тенденції на ринку праці.

Тема 17. Загальна економічна рівновага в макроекономічному підході

Причини порушення рівноваги AD-AS в коротко- та довгостроковому періодах. Відновлення рівноваги через сукупний попит та через сукупну пропозицію. Відновлення рівноваги за умов стагфляції. Передумови аналізу моделей економічної рівноваги «витрати-випуск» і «вилучення-ін'єкції».

Неокласична модель ЗЕР. Кейнсіанська модель ЗЕР, питання кон'юнктурного безробіття та мультиплікатора. Модель ЗЕР в рамках неокласичного синтезу: порівняння неокласичної та кейнсіанської моделей, ефект реальних касових залишків, кембриджський ефект, ефект Кейнса, ефект Пігу, портфельний підхід (ефекти субституції та майна у монетарному та фіскальному імпульсах).

Тема 18. Інфляція та антиінфляційна політика

Сутність та види інфляції. Рецесійний та інфляційний розриви в економіці: сутність, графічна інтерпретація та кількісне визначення. Динамічна функція сукупної пропозиції за відсутності та наявності інфляційних очікувань. Крива Філіпса. Динамічна функція сукупного попиту. Інфляція попиту внаслідок монетарного та фіскального імпульсів. Інфляція пропозиції: спіраль «заробітна плата-ціна», імпульс пропозиції. Соціально-економічні наслідки інфляції. Антиінфляційна політика: шокова терапія та градування інфляції, оптимальна антиінфляційна політика, політика цін та доходів та її наслідки.

Тема 19. Економічне зростання

Сутність економічного зростання, його види та показники. Прямі та непрямі чинники економічного зростання. Посткейнсіанські моделі економічного зростання: Харрода-Домара, Калдора. Неокласичні моделі економічного зростання: базова модель Солоу-Свана, золоте правило нагромадження, «вир бідності». Технічний прогрес та економічне зростання: екзогенно та ендогенно заданий НТП.

Тема 20. Причини, природа та моделі економічних флуктуацій

Збалансованість та незбалансованість розвитку національної економіки. Економічні пропорції та дисбаланси. Відтворювальна та галузева структури національної економіки.

Концепція економічного циклу та його фази. Типологія економічних циклів за ознаками тривалості, сфери дії, специфічності прояву, форми розгортання. Показки циклічності (випереджувальні, синхронні, запізнювальні). Базовий цикл Жюгляра, короткі цикли Кітчина та Мітчелла, середньострокові цикли Маркса та Кузнеця, довгі хвилі Кондратьєва та Шумпетера. Цикли Калецького та Шміхули. Інші підходи до теоретичного обґрунтування флуктуацій в економіці.

Моделі мультиплікатора-акселератора: Гікса-Самуельсона, Тевеса. Монетарна концепція циклів. Модель Калдора. Економічні цикли як результат боротьби за розподіл національного доходу: модель Крафта-Вайзе, модель Гудвіна.

Політика щодо флуктуацій в економіці.

Змістовий модуль 4. Державна соціально-економічна політика

Тема 21. Фіскальна політика держави. Податкова та бюджетна система. Управління державним боргом

Розподіл ВВП в економіці та його основні чинники. Основні підходи до соціальної справедливості в історії економічної думки (утилітарний, егалітарний, ліберальний, роулзіанський) та за умов сучасності. Складові соціальної справедливості. Крива Лоренца та коефіцієнт Джинні. Міра нерівності та прийнятна нерівність.

Перерозподіл ВВП в економіці. Фінанси як економічна категорія. Фінансова система та її ланки. Публічні фінанси. Перерозподіл через недержавні організації та приватна реципрокація (в т.ч. фандрейзинг та краудфандінг). Крива Армея.

Сутність фінансової політики. Фіскальна система та її складові: податкова та бюджетна система, характеристики фіскальної децентралізації.

Сутність та функції податків. Види податків: прямі та непрямі. Ставки податків та їхні різновиди. Крива Лаффера. Податки у податковій системі України: податок на прибуток, податок на додану вартість, акцизний податок, податок на доходи фізичних осіб, майнові податки, мито, рентна плата, екологічний податок та ін. Фіскальний імпульс у неокласичній та неокейнсіанській концепціях. Податкова політика: сутність, напрями реалізації, поєднання принципів ефективності та справедливості, визначення та оптимізація податкового навантаження, інструменти, вплив на економічне зростання.

Державний бюджет. Дефіцит та профіцит бюджету, причини та джерела фінансування бюджетного дефіциту. Доходи, видатки та кредитування бюджетів різних рівнів. Міжбюджетні відносини та трансферти (дотації та субвенції). Державні запозичення. Державний борг та боргова політика.

Тема 22. Монетарна політика та політика регулювання фінансового ринку

Сутність та теоретичні модель грошово-кредитної політики: неокласична та неокенсійанська версії, дилема проміжних цілей. Експансіоністська та рестриктивна монетарна політика. Монетарна політика в моделях AD-AS, IS-LM.

Статус і функції центральних банків у різних моделях регулятора фінансового ринку. Основні інструменти грошово-кредитної політики за напрямками: емісія грошей та регулювання готівкового обігу; рефінансування діяльності комерційних банків; банківський нагляд; банківське регулювання; фінансове обслуговування уряду; валютна політика та валютне регулювання.

Статус та функції регулятора фінансового ринку. Основні напрями та інструменти регулювання сегментів фінансового ринку.

Тема 23. Комплексність державної політики регулювання економіки

Основні напрями державного втручання в економіку. Прийняття рішень в економіці. Класифікація методів державного регулювання економіки. Сучасне розмаїття поглядів на державне втручання в економіку.

Комбінована стабілізаційна політика з участю елементів фіскальної та грошово-кредитної політик. Політика збалансованого інноваційного розвитку: напрями та складові (конкурентна, науково-технічна, структурна, екологічна). Соціальна політика держави.

Для варіанту вивчення дисципліни як вибіркового компоненту освітніх програм

Змістовий модуль 1. Загальні уявлення про економічну систему та закономірності її еволюції

Тема 1. Методологічні основи економічної теорії

Методологія науки та методологія економічної теорії: поняття методології, функції науки та їх специфіка в контексті розгляду економічної теорії, сутність наукового методу, постать мислителя (дослідника) та поняття методологічної культури. Основні підходи до опису еволюції методологічної культури (кумулятивна модель П. Дюгема, фальсифікаційна модель К. Поппера, модель науковий революцій Т. Куна, модель конкурентних дослідницьких програм І. Лакатоша, модель зміни класичних ситуацій Й. Шумпетера).

Проблема істинності в економіці: об'єктивність реальності та сприйняття, класичний, модерновий та постмодерновий етапи у розвитку соціально-гуманітарних наук, принцип об'єктивності та універсальної раціональності, доказовість висновків економічної науки, проблема Duhem-Quine та проблема етичності. Явища, процеси та механізми в складі об'єкту економічної науки.

Позитивна та нормативна економічна наука. Магістральна еволюція економічної думки. Сучасне предметне поле економічної науки та інтердисциплінарність, явище «економічного імперіалізму». Економічні закони та їхня класифікація. Рівні економічного пізнання. Особливості мікроекономічного та макроекономічного підходу.

Класифікація загальних та спеціальних методів економічної науки. Економічні показники.

Тема 2. Економічний простір. Економічні суб'єкти

Соціально-економічний простір, фізичні, біологічні, соціальні умови та чинники життєдіяльності людини.

Групи економічних суб'єктів та їхні характеристики: індивідуальні суб'єкти, групи (домогосподарства, організації, соціальні групи, агреговані суб'єкти. Інституційні сектори економіки. Загальне уявлення про розшарування суспільства за ознаками віку, статі, етнічної належності, заможності тощо.

Поняття «людина економічна» у діяльнісному та когнітивному аспектах: людина як носій потреб та інтересів; людина як працівник; людина як власник; людина як раціоналізатор-оптимізатор. Раціональність та когнітивні викривлення в прийнятті рішень. Концепція Д. Кенемана та А. Тверські. Інституційні обставини ухвалення рішень індивідом. Класифікація потреб. Індивідуалізм та колективізм в економічній поведінці. Економічні інтереси. Людина як працівник: робоча сила, знання, компетенції та кваліфікація; сучасне бачення людини-працівника (hard- та soft-skills); праця як процес. Людина як власник: природна концепція власності, потреби та інтереси людини-власника. Людина як раціоналізатор-оптимізатор: рівень задоволення, гедонізм, закон зростання потреб та економії часу, опортуністична поведінка, загальні уявлення про інституційні обмеження поведінки людини.

Групи як економічні суб'єкти: різновиди, механізми утворення та структурування, функції. Групова економічна поведінка та її властивості. Узгодження інтересів в групі та рольові моделі. Загальне уявлення про інституційні чинники групування, кооперації, спеціалізації та взаємодії із зовнішнім середовищем. Соціальна впливовість груп та її наслідки для економіки: проблема формування інтелектуальної, політичної, бізнесової еліти; політико-економічний вплив, лобювання. Організація як група, підприємство як «чорний ящик» та як організація.

Домогосподарство, його функції, домогосподарство як «чорний ящик» та група. Класифікація домогосподарств. Бюджет домогосподарств. Прийняття рішень в домогосподарствах. Особливості функціонування домогосподарств та реципрокаційних механізмів за сучасних умов.

Держава як політико-економічний суб'єкт: функції держави, держава як суб'єкт влади, як «чорний ящик» та як організація. Особливості статусу держави в економічних відносинах. Дискусії щодо державного управління та державного регулювання. Узагальнене уявлення про еволюцію поглядів на роль держави в економіці в контексті історії економіки. Колективне прийняття рішень в державі: механізми та чинники, узгодження політичних та технократичних інтересів, поняття «deep state». Корупція як спосіб реалізації економічних інтересів.

Тема 3. Економічні об'єкти. Ресурси. Виробництво, його фактори та результати

Економічні об'єкти та їхня класифікація, передумови залучення об'єктів у сферу економічного буття і концепція «економічного імперіалізму».

Виробництво як процес праці і як технологічний процес. Технологія: сутність, види, класифікація за рівнем готовності. Економічні функції науково-технічного прогресу, закономірності науково-технічного прогресу.

Ресурси: поняття та види; природні та штучні ресурси. Фактори виробництва та рівні їх агрегування. Обмеженість ресурсів та факторів виробництва: природно-кліматичний, інформаційний, технологічний, правовий, компетентнісний аспекти. Широке поняття виробництва як процесу створення благ з ресурсів. Результати виробництва: продукт та витрати. Цінність ресурсу в контексті обмеженості та придатності (корисності) і похідний вплив на цінність благ. Поняття «уречевленої

праці» та трудова теорія вартості. Конкретна та загальна праця. Закон вартості в концепції К. Маркса. Проблема виробничих можливостей: сутність, крива виробничих можливостей, гранична норма продуктової трансформації, закон зростання альтернативних витрат.

Блага, їх конкурентність та виключність, економічні та суспільні блага. Товар як результат виробництва. Термінологічні відмінності продукту, товару, роботи, послуги. Властивості товару: мінова та споживча вартість. Цінність товару на основі кардиналістської концепції корисності, надлишок споживача. Ординалістська концепція корисності

Тема 4. Мікроекономічна теорія виробництва. Пропозиція блага

Виробнича функція та технічна результативність виробництва: короткочасна та довгострокова перспективи; загальний, середній та граничний продукт та їх алгебраїчна та графічна візуалізація, еластичність випуску за фактором виробництва. Технічна результативність у короткому та довгостроковому періоді. Ступенева виробнича функція та виробнича функція Кобба-Дугласа. Ефект масштабу.

Витрати. Взаємозв'язок технологічної та грошової виробничих функції та функції витрат. Загальні, постійні, змінні, середні та граничні витрати у короткостроковому та довгостроковому періодах. Ізокоста та рівновага фірми. Прибуток та умови його оптимізації, ізопрофіта.

Тема 5. Соціально-економічна система

Поняття економічного кругообігу, місце виробництва, розподілу, перерозподілу та споживання в ньому. Функціональний та соціальний розподіл вартості. Власність як спосіб фіксації обмеженості і доступу до ресурсів і благ: марксистський та неінституціональний підхід. Держава в економічному кругообігу: перерозподіл на користь держави (податки та інші форми відчуження власності), держава як власник ресурсів і виробник, фінансування суспільних благ та державна соціальна допомога.

Економічна система в марксистській економічній теорії: матеріальний детермінізм, продуктивні сили та економічні відносини, технологічний спосіб виробництва; закон єдності та суперечливості продуктивних сил та економічних відносин; базис та надбудова, економічний детермінізм; класова боротьба; суспільні формації та їхня еволюція.

Цивілізаційні концепції економічної системи як спосіб спростування економічного детермінізму; протистояння еволюційного та конфліктологічного принципів. Соціально-економічні інститути: сутність, функції, еволюція. Інституціоналізація відносин та інституційна інертність.

Власність як економічна категорія. Зміст відносин власності в марксистській та неінституційній концепціях. Історичні форми власності. Реформування власності.

Економічні механізми за К. Поппером: редистрибуція, реципрокація та ринково-конкурентний обмін. Контрактний механізм економічних відносин. Зовнішні ефекти в соціально-економічній системі. Роль власності у інтерналізації зовнішніх ефектів. Теореми Коуза-Стіглера та Коуза-Еггертсона.

Тема 6. Еволюція та сучасний стан системи товарного виробництва і грошей

Еволюція технологічних способів виробництва у зв'язку із динамікою результативності виробництва, еволюцією відносин власності та інших соціальних інститутів. Натуральне господарство, первісне товарне господарство за умов

рабовласництва та феодалізму, типи товарного виробництва за підприємницької економіки (капіталізму). Передумови та умови товарного виробництва. Проблема обмеження продуктивності соціальними інститутами та нерівномірності розвитку в конкретно-історичних прикладах. Редистрибуція, реципрокація та ринково-конкурентний обмін у сучасних моделях товарного виробництва.

Еволюційна та номіналістична концепції грошей. Проста, повна та всезагальна форми вартості, властивості товарів-всезагальних еквівалентів, вартість та споживча вартість грошей, функції грошей за К. Марксом. Номіналістична концепція грошей: питання споживчої вартості грошей, масштаб цін. Еволюція грошового обігу: гроші та грошові знаки, особливості організаційних форм грошового обігу. Структура грошової системи. Системи металічного та паперово-кредитного обігу. Закон Орезмського-Коперніка-Грешема. Структура грошової маси за сучасних умов. Напрями еволюції грошових знаків за умов сьогодення, технологія блокчейн та криптовалюти. Сутність грошового обігу та його складові. Інститути грошової системи. Грошова культура. Загальне поняття про інфляцію.

Тема 7. Ринковий механізм

Умови виникнення ринку, його сутність та функції. Переваги та недоліки економічних систем, які ґрунтуються на переважно ринковому механізмі. Типологія ринків за типом об'єкту, товарними групами, просторовою ознакою, характером продажу, ступенем легальності, ступенем регульованості, ступенем організованості, строковістю.

Інфраструктура ринку: сутність, елементи, особливості за типами ринків. Спотовий та строковий ринок. Види контрактів на спотовому та строковому ринках, форвардні, ф'ючерсні, опціонні угоди.

Ринковий механізм. Функція попиту. Надлишок споживача. Еластичність попиту. Функція пропозиції. Надлишок виробника. Еластичність пропозиції по ціні.

Закони попиту та пропозиції, ринкова рівновага та її параметри. Види галузевої рівноваги, стійкість та нестійкість рівноваги, єдність та множинність рівноваги. Наслідки втручання в ринковий механізм держави у вигляді податків та дотацій.

Типологія ринків за ступенем концентрації ринкової влади. Характеристики досконалої конкуренції та їх формалізація. Графічна та алгебраїчна моделі максимізації прибутку досконалого конкурента. Характеристики монополії. Графічна та алгебраїчна моделі максимізації прибутку монополіста. Характеристики олігополії та їх формалізація. Характеристики досконалої конкуренції та їх формалізація

Змістовий модуль 2. Індивідуальне та суспільне виробництво. Державна політика

Тема 8. Фірми на ринку та їх мотивація

Сутність підприємництва та його функції. Суб'єкти підприємництва. Класифікація підприємництва та підприємств: за видами економічної діяльності, формою власності, організаційно-правовою формою, величиною. Формування капіталу підприємства, акціонерні товариства, акції та їх види, номінальна та реальна ціна акцій. Об'єднання підприємств. Стейкхолдери підприємств. Концепції поведінки фірм: оптимізатори прибутку/доходу; управління вартістю, управління відносинами зі стейкхолдерами та соціальна відповідальність. Передумови і фактори боротьби фірм за досягнення цілей – конкуренції.

Тема 9. Праця, капітал та земля у економічних відносинах

Особливості ціноутворення на ринках факторів виробництва.

Умови товаризації праці як фактору виробництва. Вартість та споживча вартість праці як товару. Залучення праці у виробництво за трудовою теорією вартості товару: необхідний та доданий час, необхідна та додана вартість, норми необхідної та доданої вартості. Заробітна платня: сутність та функції. Складові оплати праці (основна, додаткова зарплатня, заохочувальні та компенсаційні виплати). Системи оплати праці: тарифна та безтарифна. Форми та види оплати праці. Принципи та механізми підвищення дієвості оплати праці. Втручання держави у функціонування ринку праці. Сучасні тенденції ринку праці та її оплати в Україні.

Форми первісного нагромадження багатства. Теоретичні підходи до трактування капіталу: джерела багатства, умови створення багатства, натурально-речова та грошово-речова форми капіталу. Стадії кругообігу капіталу у марксистській теорії, поділ капіталу на постійний та змінний, основний та оборотний. Вартість створеного продукту у процесі застосування капіталу та праці. Органічна будова капіталу та норма промислового прибутку. Оборот торговельного капіталу та норма торговельного прибутку. Формування ціни товару. Кругообіг основного капіталу: знос та його види, амортизація та методи її нарахування. Оборот оборотного капіталу. Показники обороту основного та оборотного капіталу.

Джерела фінансування майна (активів) суб'єктів господарювання. Сутність та риси позичкового капіталу. Історичні форми позичкового капіталу. Кредит як особлива форма соціально-економічних відносин: сутність, функції, форми, види. Позичковий відсоток та фактори його величини, зв'язок рівня доходності і ризику із величиною відсотку. Реальна та номінальна процентні ставки, ефект Фішера. Безризикові позики, систематичний ризик. Прокатна ціна капіталу та схеми дисконтування та компаундингу.

Земля як фактор виробництва: склад та особливості використання. Видобуток корисних копалин, та агропромислове виробництво, використання природних ресурсів у інших цілях. Рента та рентні відносини. Історичні форми земельної ренти. Сучасні форми земельної ренти: диференціальна рента I та II роду, абсолютна та монопольна ренти. Орендні відносини та ціна землі. Специфічні види економічної ренти.

Тема 10. Суспільне відтворення. Результативність національного господарства. Система національних рахунків та її показники

Процес відтворення у національному масштабі. Види суспільного відтворення: розширене, звужене; екстенсивне, інтенсивне; працемістке, капіталомістке, нейтральне. Схема суспільного відтворення в марксистській економічній теорії.

Національний кругообіг та його табличне і схематичне представлення. Балансова модель національної економіки. Система національних рахунків (СНР 2008, ЄСР 2010): основні поняття, види діяльності та операції, агрегати суб'єктів (інституційні сектори), потоки і залишки, операції, рахунки і послідовність рахунків. Методологічні основи формування рахунків виробництва товарів та послуг, розподілу і використання доходу, рахунків нагромадження. Базові макроекономічні показники: ССП, ВВП, ВНП, ЧНП, НД. Методи підрахунку ВВП: виробничий, за доходами, за видатками. Показники оцінки тіньової економіки. Показники оцінки сталості розвитку. Методи рейтингування показників. Індекси цін Ласпейреса та Пааше.

Тема 11. Економічне зростання та флуктуації в економіці

Сутність економічного зростання, його види та показники. Прямі та непрямі чинники економічного зростання. Технічний прогрес та економічне зростання: екзогенно та ендогенно заданий НТП.

Збалансованість та незбалансованість розвитку національної економіки. Економічні пропорції та дисбаланси. Відтворювальна та галузева структури національної економіки. Концепція економічного циклу та його фази. Типологія економічних циклів за ознаками тривалості, сфери дії, специфічності прояву, форми розгортання. Показки циклічності (випереджувальні, синхронні, запізнювальні). Базовий цикл Жюгляра, короткі цикли Кітчина та Мітчелла, середньострокові цикли Маркса та Кузнеця, довгі хвилі Кондратьєва та Шумпетера. Цикли Калецького та Шміхули. Інші підходи до теоретичного обґрунтування флуктуацій в економіці.

Сутність та види інфляції. Соціально-економічні наслідки інфляції. Антиінфляційна політика

Тема 12. Держава в економіці

Сучасне розмаїття поглядів на державне втручання в економіку. Основні напрями державного втручання в економіку. Класифікація методів державного регулювання економіки. Інструменти державної політики (фіскальної, монетарної, соціальної, структурної та ін.).

3 ОБСЯГ І СТРУКТУРА ДИСЦИПЛІНИ

Варіант вивчення дисципліни як обов'язкової

№ з/п	Назви змістових модулів і тем	Кількість годин				
		Усього	в т.ч.			
			Л	П (С)	Лаб	СРС
Змістовий модуль 1 Загальні уявлення про економічну систему та закономірності її еволюції						
1.	Методологічні основи економічної теорії	8	2	2		4
2.	Економічний простір. Економічні суб'єкти	18	4	4		10
3.	Економічні об'єкти. Ресурси. Виробництво, його фактори та результати	9	2	2		5
4.	Мікроекономічна теорія споживання. Попит на благо	9	2	2		5
5.	Мікроекономічна теорія виробництва. Пропозиція блага	9	2	2		5
6.	Соціально-економічна система	17	4	4		9
7.	Еволюція та сучасний стан системи ринково-конкурентного товарного виробництва	18	4	4		10
Змістовий модуль 2 Поведінка економічних суб'єктів на індивідуальних ринках. Мікроекономічний підхід до рівноваги						
8.	Фірми на ринку та їх мотивація	8	2	2		4
9.	Поведінка та ціноутворення за різних типів ринкових структур	18	4	4		10
10.	Ціноутворення та відносини на ринку праці	9	2	2		5
11.	Поведінка та ціноутворення на ринку капітальних благ	18	4	4		10
12.	Загальна економічна рівновага, оптимальність та зовнішні ефекти в мікроекономічному підході	9	2	2		5
Всього за I семестр		150	34	34		82
Змістовий модуль 3 Результативність на макрорівні та закономірності встановлення загальної економічної рівноваги						
13.	Суспільне відтворення. Результативність національного господарства. Система національних рахунків та її показники	10	2	2		6
14.	Рівновага на ринку благ у макроекономічному підході	20	4	4		12
15.	Рівновага на ринках грошей та капіталу в макроекономічному підході. Спільна рівновага на ринках благ, грошей та капіталу (модель IS-LM)	20	4	4		12
16.	Рівновага на ринку праці в макроекономічному підході	10	2	2		6
17.	Загальна економічна рівновага в макроекономічному підході	20	4	4		12
18.	Інфляція та антиінфляційна політика	10	2	2		6
19.	Економічне зростання	10	2	2		6
20.	Причини, природа та моделі економічних флуктуацій	10	2	2		6
Змістовий модуль 4 Державна соціально-економічна політика						
21.	Фіскальна політика держави. Податкова та бюджетна система. Управління державним боргом	30	6	6		18
22.	Монетарна політика та політика регулювання фінансового ринку	20	4	4		12

№ з/п	Назви змістових модулів і тем	Кількість годин				
		Усього	в т.ч.			
			Л	П (С)	Лаб	СРС
23.	Комплексність державної політики регулювання економіки	20	4	4		12
Всього за II семестр		180	36	36	0	108
Усього годин		330	70	70	0	190

тут і далі: Л – лекції, П (С) – практичні (семінарські) заняття, Лаб – лабораторні заняття, СРС – самостійна робота студентів.

Варіант вивчення дисципліни як вибіркової

№ з/п	Назви змістових модулів і тем	Кількість годин				
		Усього	в т.ч.			
			Л	П (С)	Лаб	СРС
Змістовий модуль 1 Загальні уявлення про економічну систему та закономірності її еволюції						
1.	Методологічні основи економічної теорії	8	2	2		4
2.	Економічний простір. Економічні суб'єкти	8	2	2		4
3.	Економічні об'єкти. Ресурси. Виробництво, його фактори та результати	8	2	2		4
4.	Мікроекономічна теорія виробництва. Пропозиція блага	10	2	2		6
5.	Соціально-економічна система	16	4	4		8
6.	Еволюція та сучасний стан системи товарного виробництва і грошей	16	4	4		8
7.	Ринковий механізм	18	4	4		10
Змістовий модуль 2 Індивідуальне та суспільне виробництво. Державна політика						
8.	Фірми на ринку та їх мотивація	8	2	2		4
9.	Праця, капітал та земля у економічних відносинах	24	6	6		12
10.	Суспільне відтворення. Результативність національного господарства. Система національних рахунків та її показники	10	2	2		6
11.	Економічне зростання та флуктуації в економіці	8	2	2		4
12.	Держава в економіці	16	4	4		8
Усього годин		150	36	36		78

** в разі, якщо конкретних бюджет часу для семестру вивчення дисципліни як вибіркової відрізняється від наведеного вище, в робочому порядку викладач може коригувати обсяг та зміст занять.

4 ПІДХОДИ ДО ОЦІНЮВАННЯ

4.1 Розподіл балів за контрольними точками та графік їх виконання

Для варіанту вивчення дисципліни як обов'язкової

1 семестр

Тижні	1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11	12	13	14	15	16	17	Всього	
Види контр. точок																			
Робота на практичних заняттях	2		2		2	2	2	2	2	2	2	2	2	2	2	2	2	2	30
Захист індивідуальних завдань									15								15		30
Модульні контрольні роботи										20								20	40
Всього																		100	

2 семестр

Тижні	1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11	12	13	14	15	16	17	18	Всього
Види контр. точок																			
Робота на практичних заняттях	2		2		2	2	2	2	2	2	2	2	2	2	2	2	2		30
Захист індивідуальних завдань										15								15	30
Модульні контрольні роботи											20							20	40
Всього																			100

Для варіанту вивчення дисципліни як вибіркової

Тижні	1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11	12	13	14	15	16	17	18	Всього	
Види контр. точок																				
Робота на практичних заняттях	2	2	2	2	2	2		2	2		2	2	2	2	2	2	2		30	
Захист індивідуальних завдань									15									15	30	
Модульні контрольні роботи										20								20	40	
Всього																				100

4.2 Зміст та вимоги до контрольних точок

Назва контрольної точки	Опис контрольної точки, порядок її проходження та отримання балів
Робота на практичних заняттях	<p>Оцінка за роботу на практичному (семінарському) занятті оголошується наприкінці заняття і може бути оскаржена одразу ж.</p> <p>Мах 2 бали:</p> <ul style="list-style-type: none"> – студент дав пряму і релевантну відповідь на поставлене питання з використанням обґрунтованого посилання на теоретичний матеріал та варіації зміни відповідь на зміну вхідних умов, в т.ч. у вигляді додаткових запитань / зміг стисло формалізувати вербально сутність проблеми за ситуацією, ідентифікувати ключові складові і пріоритети вирішення, запропонував логічне розв'язання (1 бал); – оцінка ініціативності у роботі над проблемою, логічності та структурованості відповіді, здатності комунікувати у команді та під впливом негативних факторів, в т.ч. під тиском викладача та/або групи, вміння вести дискусію та бути критичним та самокритичним (1 бал)
Виконання та захист індивідуального завдання	<p>Індивідуальне завдання №1 та 2. Підготовлене есе у вигляді файлу *docx, або *pdf розміщується у відповідному розділі дисципліни в Moodle і перевіряється протягом тижня після завершення терміну подачі. Оскарження оцінки може бути здійснене на останньому практичному занятті модуля.</p> <p>Мах 15 балів:</p> <ul style="list-style-type: none"> – студент підготував есе за ситуаційним завданням, в якому: правильно визначив проблеми, комплекс факторів, які могли вплинути на їх виникнення, обґрунтував своє бачення теоретичними концепціями або моделями, виконав необхідні розрахунки в разі потреби, представив висновок або власне бачення виходу з проблеми і окреслив можливі перспективи і обмеженість такого рішення; есе структуровано, викладено діловим, науковим або публіцистичним стилем української (5 балів); – есе містить комплексну, логічну і оригінальну пропозицію проблематики ситуаційного завдання аж до міждисциплінарного підходу; використання штучного інтелекту (ШІ) не забороняється, оскільки пропозиції відомих застосунків ШІ суттєво залежать від обміркованої постановки питання і уточнюючих питань; однак в разі, якщо відповідь, отримана з використанням ШІ, не є комплексною або не відповідає за стилем і викладеними позиціями іншим частинам есе або завдання, містить очевидно неправдиву інформацію, то оцінка за цим критерієм знижується (5 балів) – студент під час презентації / захисту есе демонструє володіння термінологічним апаратом, відповідає на запитання, здатний швидко адаптувати позицію під зміни у вихідному ситуаційному завданні (5 бали) <p>Індивідуальне завдання №3 та 4. Підготовлене розв'язання завдань у вигляді файлу *docx, або *pdf розміщується у відповідному розділі дисципліни в Moodle і перевіряється протягом тижня після завершення терміну подачі. Оскарження оцінки може бути здійснене на останньому практичному занятті модуля.</p> <p>Мах 15 балів:</p> <ul style="list-style-type: none"> – студент зміг формалізувати задачу з використанням правильної термінології та умовних позначень, правильно обрав та обґрунтував своє бачення логіки і послідовності розв'язання теоретичними концепціями або моделями, виконав необхідні розрахунки, представив висновок; розв'язок викладений діловим або науковим стилем української (5 балів); – студент правильно виконав всі необхідні розрахунки, відповів на всі складові завдання, в т.ч. в разі необхідності – навів необхідні креслення/графіки (5 бали) – студент під час презентації / захисту завдання демонструє володіння термінологічним апаратом, демонструє розуміння логіки розв'язання завдання, розуміння варіативності впливу різних чинників на логіку та результат, здатний швидко адаптувати позицію під зміни у вихідному завданні (5 балів)

Назва контрольної точки	Опис контрольної точки, порядок її проходження та отримання балів
Модульні контрольні роботи	МКР виконуються в Moodle під час останнього практичного заняття в модулі за 1 годину 10 хвилин. В разі неявки або неможливості виконання МКР з поважних причин на таке заняття допускається відкриття виконання МКР за погодженням з викладачем в інший час асинхронно. Кількість спроб не обмежується, однак обмеження по часу виконання МКР залишається. Кожна модульна контрольна робота включає блок тестових завдань та задач з матеріалу модуля (max 20 балів). Тестові завдання являють собою тести множинного вибору з однією вірною відповіддю. Задачі передбачають обґрунтування порядку розв'язання проблем, виконання розрахунків. Тести оцінюються за співпадінням з правильною відповіддю. При розв'язанні задач оцінюється логіка і обґрунтованість розв'язання, правильність арифметичних розрахунків.

Додаткові зауваження:

– студент може оскаржити отримані оцінки в порядку, передбаченому Положенням про організацію освітнього процесу ([Нормативні документи : Polytechnic \(metinvest.university\)](#)) та Положенням про політику та процедури врегулювання конфліктних ситуацій ([Академічні політики : Polytechnic \(metinvest.university\)](#))

– оцінки, отримані за роботу на практичних заняттях не можуть бути відпрацьовані або покращені, окрім процедури оскарження, оцінки за інші види поточного контролю можуть бути покращені за індивідуальною домовленістю з викладачем;

– викладач не має права знижувати оцінку за індивідуальне завдання або модульну контрольну роботу, якщо вони не були складені вчасно, однак в разі, якщо така робота була оцінена пізніше, ніж момент завершення теоретичного навчання у семестрі, то відповідна оцінка не враховується у рейтингу здобувачів освіти.

4.3 Форма підсумкового контролю. Порядок визначення підсумкової оцінки

	Варіант вивчення як обов'язкової	Варіант вивчення як вибіркової
Форма підсумкового контролю	1 семестр – залік, тобто підсумкова оцінка вставляється як сума оцінок поточного контролю без проведення додаткових контрольних заходів, 2 семестр – письмовий екзамен за матеріалом обох семестрів	Залік, тобто підсумкова оцінка вставляється як сума оцінок поточного контролю без проведення додаткових контрольних заходів
Умови допуску до підсумкового контролю	1 семестр – якщо сума оцінок за поточний контроль за семестр становить менше 60 балів, необхідно відпрацювати відповідні види контролю поточної успішності до звершення теоретичного навчання; 2 семестр – не менше 35 балів; якщо здобувачі освіти в результаті самооцінки академічного прогресу не впевнені, що набравши 35 балів за поточну успішність, складуть іспит на 85 балів і вище, то вони мають підвищити власні результати поточного контролю до прийняттого рівня	якщо сума оцінок за поточний контроль за семестр становить менше 60 балів, необхідно відпрацювати відповідні види контролю поточної успішності до звершення теоретичного навчання
Порядок визначення підсумкової оцінки	Для варіанту заліку: – якщо протягом семестру за результатами поточного контролю здобувач освіти набрав менше 60 балів, то під час екзаменаційної сесії йому надається змога отримати/покращити власний результат з усіх видів поточного контролю, крім активності на навчальних заняттях; – в разі, якщо протягом семестру за результатами поточного контролю або в процесі покращення власних результатів здобувач освіти набрав більше 60 балів,	

	<p>йому виставляється фактична сума балів і оцінка «залік», в іншому випадку – «незалік».</p> <p>Для варіанту екзамену:</p> <ul style="list-style-type: none"> – підсумкова оцінка (ПО) визначається як середнє арифметичне поточної успішності з навчальної дисципліни (O) та оцінки, отриманої під час іспиту (I). В разі, якщо оцінка, отримана на іспиті, менше 60 балів, підсумкова оцінка дорівнює оцінці іспиту: $\begin{cases} \text{ПО} = \frac{O + I}{2}, & \text{якщо } I \geq 60 \\ I, & \text{якщо } I < 60 \end{cases}$
Порядок проходження екзамену	<p>Екзамен складається в Moodle у визначений розкладом екзаменаційної сесії період; до складу завдань екзамену (100 балів) входять 40 тестових завдань множинного вибору з однією вірною відповіддю (по 1 балу) та 4 задачі, які передбачають обґрунтування порядку розв'язання проблем, виконання розрахунків (по 15 балів). Екзамен оцінює ступінь володіння економічною термінологією та розуміння теоретичних підходів до опису та пояснення економічних фактів, процесів та механізмів за проблематикою всього курсу. На складання екзамену надається 3 спроби. Порядок оскарження екзаменаційної оцінки визначений у розділі 10 Положення про організацію освітнього процесу (Нормативні документи : Polytechnic (metinvest.university)))</p>

Відповідність між прийнятими в університеті шкалами оцінки наведена в таблиці.

Бальна шкала	Рівні	Характеристика	Традиційні шкали	
			Іспит	Залік
90-100	A	Студент демонструє видатний рівень досягнення запланованих результатів вивчення навчальної дисципліни, що засвідчують його безумовну готовність до подальшого навчання та/або професійної діяльності за фахом	Відмінно	Залік
82-89	B	Студент виявляє вищий за середній рівень досягнення запланованих результатів вивчення навчальної дисципліни та готовності до подальшого навчання та/або професійної діяльності за фахом, в його знаннях або діях присутні незначні помилки	Добре	
75-81	C	Студент виявляє середній рівень досягнення запланованих результатів вивчення навчальної дисципліни та готовності до подальшого навчання та/або професійної діяльності за фахом, в його знаннях або діях присутні деякі значущі помилки		
67-74	D	Студент виявляє задовільний рівень досягнення запланованих результатів вивчення навчальної дисципліни та готовності до подальшого навчання та/або професійної діяльності за фахом, в його знаннях або діях наявні суттєві помилки	Задовільно	
60-66	E	Наявні мінімально достатні для подальшого навчання та/або професійної діяльності за фахом результати вивчення навчальної дисципліни		
35-59	FX	Низка запланованих результатів навчання не досягнуті. Рівень наявних результатів навчання є недостатнім для подальшого навчання та/або професійної діяльності за фахом	Незадовільно	Незалік
0-34	F	Результати навчання відсутні або критично низькі		

4.4 Особливі підходи до визнання результатів навчання

– В разі, якщо дисципліна є обов'язковою для здобувача освіти, і він засвоїв повністю або частково відповідні програмні результати навчання під час отримання освіти на попередніх або такому ж рівні (дисципліни «Політична економія», «Мікроекономіка», «Макроекономіка», «Основи економічної теорії»), то кредити та оцінка з дисципліни може бути перезарахована в порядку, передбаченому Положенням про організацію освітнього процесу ([Нормативні документи : Polytechnic \(metinvest.university\)](#)). Консультацію з даного питання можна отримати у викладача, куратора або гаранта освітньої програми, завідувача кафедри, за якою

закріплено цю дисципліну;

– В разі, якщо здобувач освіти обрав цю дисципліну як дисципліну вільного вибору, не зважаючи на той факт, чи вивчалася вона раніше, оцінка та кредити з цієї дисципліни не перераховуються;

– В разі, якщо здобувач освіти хотів би самостійно вивчити певні курси з проблематики економічної теорії (наприклад, Coursera, Udey або інших платформ, в т.ч. платформ відкритих курсів вітчизняних та/або закордонних університетів), то 1) доцільно звернутися до списку рекомендованих вебресурсів або проконсультуватися з викладачем на предмет релевантності самостійно знайденого освітнього ресурсу програмі дисципліни; 2) в разі успішності опанування такого курсу, яке підтверджується сертифікатом або іншим способом, такому здобувачу у порядку, визначеному Положенням про визнання результатів навчання, набутих у неформальній/інформальній освіті [Нормативні документи : Polytechnic \(metinvest.university\)](https://www.metinvest.university.com), такі результати можуть бути зараховані замість оцінки з певного виду поточного контролю;

– У разі, якщо здобувач освіти реалізував певний вид наукової роботи (тези, стаття, результативна участь у студентській олімпіаді тощо), то у порядку, визначеному Положенням про визнання результатів навчання, набутих у неформальній/інформальній освіті [Нормативні документи : Polytechnic \(metinvest.university\)](https://www.metinvest.university.com), такі результати можуть бути зараховані замість оцінки з певного виду поточного або навіть підсумкового контролю.

5 РЕКОМЕНДОВАНІ ДЖЕРЕЛА

Базові

1. Білецька Л.В., Білецький О.В., Савич В.І. Економічна теорія: політекономія, мікроекономіка, макроекономіка. Підручник. К.: Центр учбової літератури, 2019. 688 с.

2. Економічна теорія (історія економіки та економічної думки, політекономія, мікроекономіка, макроекономіка) : у 2-х ч. : Ч. 1 : Історія економіки та економічної думки, політекономія : навч. посіб. ; за ред. М. М. Теліщука / Університет ДФС України. Ірпінь, 2020. 544 с.

3. Галушка З.І., Поченчук Г.М. Економіка: теорія і практика. Підручник. Чернівці: Чернів. нац. ун-т, 2020. 232 с.

4. Greenlaw S. A., Shapiro D. (2018) Principles of Microeconomics. Openstax, Rice University. URL: <https://openstax.org/details/books/principles-microeconomics-3e/> (дата звернення 28.08.2025)

5. Greenlaw S. A., Shapiro D. (2018) Principles of Macroeconomics. Openstax, Rice University. 2018. URL: [Free Principles of Macroeconomics 3e Book for Download - OpenStax](https://openstax.org/details/books/principles-macroeconomics-3e/) (дата звернення 28.08.2025)

6. Мойсеєнко К.Є. Економічна теорія: практикум. Запоріжжя: ТОВ «ТУ «МЕТІНВЕСТ ПОЛІТЕХНІКА», 2025.

Додаткові

7. Економічна теорія. Політекономія: підручник / за ред. В. Д. Базилевича. Київ, Знання, 2014. 710 с.

8. Рудий М.М. Мікроекономіка: Навчальний посібник. Київ, Каравела, 2021. 360 с.

9. Мікроекономіка: Підручник / За ред. Базилевича В.Д. Київ, Знання, 2008. 679 с.

10. Handbook of New Institutional Economics. Ed.: Claude Ménard, Mary M. Shirley. Springer-Verlag Berlin Heidelberg. 2008.
11. Alston, Eric, Lee J. Alston, Bernardo Mueller, and Tomas Nonnenmacher, Institutional and Organizational Economics: Concepts and Applications, Cambridge, UK: Cambridge University Press, 2018.
12. Ménard, Claude and Mary M. Shirley, A Research Agenda in New Institutional Economics, Cheltenham: Edward Elgar, 2018.
13. Ткаленко, С., Дерій, Ж., Кудирко, Л., Любачівська, Р., Грицку-Андрієш, Ю., & Косицька, В. (2024). Довгострокові детермінанти економічного розвитку: вплив міграційних потоків на економіку України. *Financial and Credit Activity Problems of Theory and Practice*, 6(59), 402–419. <https://doi.org/10.55643/fcaptop.6.59.2024.4559>.
14. Мініна, О. В., Дерій Ж. В., Шадура-Никипорець Н. Т. Нова модель економіки України: пошук оптимального вектора післявоєнного розвитку. *Проблеми і перспективи економіки та управління*. 2024. № 1 (37). С. 34-44. <https://ir.stu.cn.ua/items/d2dfec7e-efd4-49b8-8234-e1821c1fa883>.
15. Шадура-Никипорець, Н., Мініна О., Дерій Ж. Структурні трансформації економіки: вплив війни та пошук нової економічної парадигми для України. *Проблеми і перспективи економіки та управління*. 2023. № 4 (36). С. 49-60.
16. Фундаментальні та прикладні аспекти фіскальної децентралізації як засобу реалізації соціально-економічної політики на постконфліктних територіях: монографія / Н.Ю. Рекова, К.Є. Мойсеєнко, І.Л. Долозіна [та ін.]. Краматорськ: ДДМА, 2019. 381 с.
17. Antonenko V., Katranzhy, L., Moiseienko K., Yudina S., Brezhnyeva-Yermolenko O., Hanzhiuk S., Galnaityte A., Namiotko V. (2019). The Prospects for Reforming the State Fiscal Policy. *Contemporary economics*. 13. 4. P. 388-406. DOI:10.5709/ce.1897-9254.321.

Web-ресурси

18. Офіційний сайт Кабінету міністрів України. URL: [Головна | Кабінет Міністрів України \(kmu.gov.ua\)](http://kmu.gov.ua)
19. Офіційний сайт НБУ. URL: [Національний банк України \(bank.gov.ua\)](http://bank.gov.ua)
20. Офіційний сайт Міністерства фінансів України. URL: [Міністерство Фінансів України \(mof.gov.ua\)](http://mof.gov.ua)
21. Офіційний сайт Міністерства соціальної політики України. URL: [Міністерство соціальної політики України. Головна. \(msp.gov.ua\)](http://msp.gov.ua)
22. Офіційний сайт Державної казначейської служби України. URL: [Головна | Державна казначейська служба України \(treasury.gov.ua\)](http://treasury.gov.ua)
23. Офіційний сайт Державної служби статистики України. URL: [Державна служба статистики України \(ukrstat.gov.ua\)](http://ukrstat.gov.ua)
24. [Вступ до економічних теорій | Coursera](#)
25. [Економіка на рівні фірми: Поведінка споживачів та виробників | Coursera](#)
26. [Мікроекономіка: Сила ринків | Coursera](#)
27. [Мікроекономіка: Коли ринки зазнають невдачі | Coursera](#)
28. [Microeconomics Principles | Coursera](#)
29. [The Theory of the Firm | Coursera](#)
30. [Розуміння процесу формування економічної політики | Coursera](#)
31. [Політична економія інституцій та розвитку | Coursera](#)
32. [Principles of Economics: Macroeconomics - The Big Picture | Coursera](#)
33. [Macroeconomics: Foundations and Insights | Coursera](#)
34. [Економічне зростання та справедливість розподілу Частина I - Роль держави | Coursera](#)

-
35. [Economic Growth and Distributive Justice Part II - Maximize Social Wellbeing | Coursera](#)
 36. [Банківські та фінансові установи | Coursera](#)
 37. [Центральні банки та монетарна політика | Coursera](#)
 38. [Макроекономіка для управління бізнесом | Coursera](#)
 39. [Economics for Capital Markets | Coursera](#)
 40. [Фінансові ринки | Coursera](#)

6 АКАДЕМІЧНІ ПОЛІТИКИ

Як член спільноти Технічного університету «МЕТІНВЕСТ ПОЛІТЕХНІКА» Ви маєте дотримуватися певних стандартів та академічної політики:

– **Академічна недоброчесність** вигляді академічного плагіату; фабрикації; фальсифікації; списування обману; хабарництва; необ'єктивного оцінювання; надання здобувачам освіти під час проходження ними оцінювання результатів навчання допомоги чи створення перешкод, не передбачених умовами та/або процедурами проходження такого оцінювання; впливу у будь-якій формі (прохання, умовляння, вказівка, погроза, примушування тощо) на педагогічного (науково-педагогічного) працівника з метою здійснення ним необ'єктивного оцінювання результатів навчання – прямо заборонено (докладніше про це – у Положенні про академічну доброчесність здобувачів вищої освіти та науково-педагогічних працівників ТОВ ТЕХНІЧНОГО УНІВЕРСИТЕТУ «МЕТІНВЕСТ ПОЛІТЕХНІКА»); і в разі виявлення – **відповідний захід контролю (контрольну точку) буде оцінено в 0 балів за з наступним повідомленням декану факультету та голові комісії з академічної доброчесності Університету.**

– В разі випадку надання здобувачам освіти під час проходження ними оцінювання результатів навчання допомоги чи створення перешкод, не передбачених умовами та/або процедурами проходження такого оцінювання; впливу у будь-якій формі (прохання, умовляння, вказівка, погроза, примушування тощо) на педагогічного (науково-педагогічного) працівника з метою здійснення ним необ'єктивного оцінювання результатів навчання студент може оскаржити процедури оцінювання за процедурами, передбаченими Положенням про організацію освітнього процесу.

– Матеріали в рамках курсу, захищені авторським правом, можуть бути використані лише тільки здобувачами освіти, яким призначено даний курс і для цілей, пов'язаних з цим курсом і не можуть поширюватися.

– Спілкування з однокурсниками та викладачем має бути професійним та ввічливим.

– Очікується, що Ви перевірятимете всі Ваші письмові повідомлення, включаючи поштові повідомлення та повідомлення у MS Teams на коректність змісту та мови.

– Використання ШІ не заборонене, разом з тим, воно має здійснюватися відповідально і з урахуванням «живих» політик щодо використання ШІ в Університеті: студент відповідає за повноту, вірогідність інформації, яка була згенерована/знайдена з використанням великих мовних моделей, здатний ідентифікувати у відповіді, яка частина інформації отримана з використанням технологій ШІ, а що є його власним здобутком/позицією.

– Університет прагне підтримувати середовище, вільне від дискримінації або дискримінаційних домагань, спрямованих на будь-яку людину або групу в межах своєї спільноти - здобувачів освіти, співробітників або відвідувачів.

Докладніше про академічні політики стосовно етичності поведінки, академічної доброчесності та протидію булінгу можна дізнатися за посиланням: [Академічні політики - Polytechnic \(metinvest.university\)](https://metinvest.university/uk/academic-policies)